

Date: 25th February-2026

SOLIQ TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH: IQTISODIY SAMARADORLIK VA
SHAFFOFLIKNI TA'MINLASH OMILI

Davlatov Rustam Shodmonovich

SamDVMCHBU Toshkent filiali,

Iqtisodiyot, buxgalteriya hisobi va audit kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu tezisda soliq ma'muriyatchiligini raqamlashtirishning mazmun-mohiyati, uning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri va O'zbekiston soliq tizimidagi joriy islohotlar tahlil qilinadi. Maqolada "xufiyona iqtisodiyot"ga barham berishda raqamli texnologiyalarning roli va soliq to'lovchilarga ko'rsatiladigan servis xizmatlarini yaxshilash masalalari yoritilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, soliq ma'muriyatchiligi, Big Data, sun'iy intellekt, elektron hisobvara-faktura (EHF), risk-analiz, fiskal ma'lumotlar operatori.

DIGITALIZATION OF THE TAX SYSTEM: A FACTOR OF ENSURING
ECONOMIC EFFICIENCY AND TRANSPARENCY

Davlatov Rustam Shodmonovich

Tashkent branch of SamDVMCHBU,

Teacher of the Department of Economics, Accounting and Audit

Annotation: This thesis analyzes the essence of the digitalization of tax administration, its impact on economic processes and current reforms in the tax system of Uzbekistan. The article covers the role of digital technologies in eliminating the "hidden economy" and improving the services provided to taxpayers.

Keywords: digital economy, tax administration, Big Data, artificial intelligence, electronic invoice (EHF), risk analysis, fiscal data operator.

Globalashuv va raqamli transformatsiya davrida soliq tizimini modernizatsiya qilish davlat fiskal siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. Raqamlashtirish — bu shunchaki qog'ozbozlikdan voz kechish emas, balki soliq to'lovchi va davlat o'rtasidagi munosabatlarni yangi, shaffof bosqichga olib chiqishdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Soliq ma'muriyatchiligini isloh qilish davrida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmonlari ushbu sohadagi huquqiy asosni belgilab berdi.

Raqamli soliq ma'muriyatchiligi masalalari xorijiy olimlardan S.M. Gnievich, R. Xayni va mahalliy tadqiqotchilardan B. Musaev, I. Niyazmetov kabi iqtisodchilar tomonidan o'rganilgan. Ular raqamlashtirishni tranzaksion xarajatlarni kamaytirish va soliq bazasini kengaytirishning asosiy vositasi sifatida talqin qiladilar.

Date: 25th February-2026

Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil, statistik kuzatuv va tizimli yondashuv metodlaridan foydalanildi. Davlat soliq qo'mitasining "Risk-analiz" va "Elektron soliq xizmatlari" tizimlarining samaradorlik ko'rsatkichlari o'rganildi.

O'zbekistonda soliq tizimini raqamlashtirish bir necha bosqichda amalga oshirilmoqda. Hozirda tizimda quyidagi raqamli vositalarning roli ortib bormoqda:

1. **Elektron hisobvaraqa-fakturalar (EHF):** Tovar va xizmatlar aylanmasini onlayn kuzatish imkonini beradi.
2. **Risk-tahlil tizimi (TaxGap):** Sun'iy intellekt yordamida soliq to'lashdan bo'yin tovlash ehtimoli yuqori bo'lgan korxonalarni aniqlaydi.
3. **Onlayn-NKT:** Chakana savdodagi naqd pul aylanmasini legallashtirishga xizmat qiladi.

Raqamlashtirish natijasida soliq organlarining "inson omili"ga bog'liqligi kamaydi. Masalan, soliq tekshiruvlarini tayinlashda subektiv yondashuvdan voz kechilib, tizim avtomatik ravishda past, o'rta va yuqori riskli korxonalarni saralaydi.

$$E_{eff} = \frac{T_{rev} - C_{adm}}{I_{tech}}$$

Bu yerda E_{eff} — raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorligi, T_{rev} — soliq tushumlarining o'sishi, C_{adm} — ma'muriyatchilik xarajatlari, I_{tech} — texnologiyalarga yo'naltirilgan investitsiyalar.

Raqamlashtirish jarayonida ba'zi muammolar ham mavjud. Xususan, chekka hududlarda internet aloqasining sifati, kichik biznes vakillarining raqamli savodxonligi va axborot xavfsizligi masalalari dolzarbligicha qolmoqda. Shuningdek, "Big Data" bilan ishlashda malakali mutaxassislar (Data Scientists) yetishmovchiligi sezilmoqda.

Xulosa. Soliq tizimini raqamlashtirish — iqtisodiyotni sog'lomlashtirishning eng maqbul yo'lidir. Tadqiqot natijasida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

- Soliq organlari ma'lumotlar bazasini boshqa davlat idoralari (Bojxona, Kadastr, Bank) bazalari bilan to'liq integratsiya qilish.
- "Soliq mobil ilovasi" orqali ko'rsatiladigan xizmatlar ko'lamini kengaytirish.
- Kichik biznes uchun raqamli hisobchilik xizmatlarini bepul joriy etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi. – T.: 2020.
2. Sh.M. Mirziyoev. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi.
3. Xalqaro valyuta jamg'armasi (IMF) hisobotlari, 2023-2024 yy.

